

במ"ב כאן — לא אמרין דתדיר קודם. ומאי שנא מנר חנוכה דכאמור מי שלא נוהג להתפלל ערבית בזמנה מיד בצאה"כ, חייב להדליק נר חנוכה מיד בצאה"כ אף דמעריב תדיר". ועיין מש"כ בזה בשי"ה סימן פ"ט אות ל"ו.

לאיסורא דאין מעבירין, אפ"ה אסור לעזוב הטלית והיינו מכל הגי טעמי דאמרין דיש להקדים עטיפת טלית להנחת תפילין. מעלת תדיר, מעלת שקולה כנגד כל המצוות ומעלת מעלין בקודש שכתב השו"ע. וכיון שכן היות שאת התפילין בלא"ה עזב מידו, וכעת הטלית בידו חייב להקדימו מהטעמים הנ"ל ובאמת לא מטעמא דאין מעבירין. ולפ"ז יתכן דגם הלק"ט יודה בניד"ד שחייב להקדים עטיפת הטלית אע"ג שאין בזה אין מעבירין ומטעמי אחרוני הנ"ל.

אמנם מלשון המ"ב שוב אסור לעזבו וליטול התפילין משמע קצת שיש בטלית אותו איסור שהיה בעזיבת התפילין והוא כדאמרן איסור נוסף של אין מעבירין, ומוכח בזה במ"ב דגם במצוה שבגופו איכא לאיסורא דאין מעבירין ודלא כהלק"ט.

והאמת דמוכח כן בשיטת המ"ב דלא ס"ל כהלק"ט, והוא מדברי המ"ב לקמן בסק"ט בשם המ"א בסק"ד והארצה"ח ס"ב נוכן איתא בא"ר סק"ה ובשו"ע הגר"ז ס"ו דכתבו דאם בא לידו ט"ג לפני תפילין אין חייב להתעטף בט"ג לפני התפילין כיון שאין דעתו ללבושו כעת בביתו אלא אח"כ בביהכ"נ כדאיתא בשו"ע ס"ב. ומשמע דאי היה דעתו ללבוש כעת הט"ג היה מחוייב ללבוש הט"ג לפני התפילין ומשום אין מעבירין, ומוכח באחרונים הנ"ל דס"ל דאיתא לאיסורא דאין מעבירין גם בט"ג שהוא רק

טו. מ"ב סק"ה. שעה"צ סק"ה ואם עבר והניחם מידו ונטל הטלית שוב אסור לעזבו וליטול התפילין. ובשעה"צ פשוט. יל"ע בטעמא של המ"ב דכתב דשוב אסור לעזבו וליטול התפילין. ובפשטות נראה דס"ל למ"ב דבזה שיעזוב כעת את הטלית יעבור באיסור נוסף של אין מעבירין דכעת מצות טלית בידו, ומחוייב לקיימה, ולכן אסור לעזבו וליטול התפילין. והנה, כתב בשו"ת הלכות קטנות ח"א סימן נ"ג וז"ל "דהיכא דהמצוה האחת היא חובת גברא, אבל המצוה האחרת אינה חובת גברא, לית בהיא שאינה חובת גברא משום אין מעבירין על המצוות". עכ"ל. ונמצא לכאורה לדברי הלק"ט דכשנטל טלית בידו מותר לכתחילה לעזבו ולהניח תפילין וליתא בהכי לאיסורא דאין מעבירין היות דטלית הוי מצוה שבגופו ותפילין הוי חובת גברא, ובכה"ג ס"ל להלק"ט דאין איסור של אין מעבירין. ולנתבאר בדברי המ"ב מוכח לכאורה דלא ס"ל כהלק"ט ובזה שעזב הטלית עובר באיסור דאין מעבירין.

ולכאורה י"ל בדעת המ"ב דאף אי נימא דס"ל כהלק"ט דבמצוה שבגופו ליתא

תשובת מרן הגרש"ז אויערבאך שלימ"א

(א) יתכן דכיון שברוך כלל אסור להקדים לעשות חפציו לפני ק"ש ותפלה, ורק מפני שזה מצוה של צורך שבת, ולכן כיון שיכול לקיים שניהם סובר המשנ"ב שטוב לקרוא קודם ק"ש, ולא דמי לחנוכה שזמנו מוגבל משקיעה עד שתכלה רגל.

למצות תפילין. וזה דלא כמ"ב דכתב בפשיטות שאסור לעזוב את הטלית וליטול התפילין.

ולכאורה י"ל דגם המ"ב יכול להודות דבשאר מצוות כל היכא שפגע במצוה א' ועזב המצוה ולקח מצוה אחרת בידו חייב לחזור למצוה שפגע בתחילה וכטו"א והחזו"א, ורק הכא שעזב התפילין ולקח הטלית בידו אסור לעזוב הטלית היות שמעיקרא דדינא חייב להקדים טלית לתפילין וכדאיתא בשו"ע משום מעלין בקודש, או מטעמי אחריני שכתב הב"י, ורק בכה"ג שכעת נמצא בידו המצוה שאותה חייב להקדים עפ"י דין אמרינן שאסור לעזבו ולחזור למצוה שנתחייב ברישא, אבל בשאר מצוות יתכן דחייב לחזור למצוה שנתחייב בתחילה.

ונראה דאין לומר כן בדעת המ"ב, דהרי אי נקטינן כהטו"א והחזו"א שבהלכה של אין מעבירין נאמר שחייב לחזור למצוה שפגע בתחילה, אזי גם בכה"ג שנמצא בידו כעת טלית שמחוייב עפ"י דין להקדימו לתפילין צ"ל שחייב לעזבו וליטול התפילין שפגע בו בתחילה. דהרי איתא בשו"ע כאן דאי פגע בתפילין לפני טלית חייב להניח את התפילין לפני הטלית, ומשום שלא לעבור על המצוה. וכלומר דטעמא דאין מעבירין דוחה כל הטעמים של קדימת טלית לתפילין. ונמצא דאין מעבירין על המצוות דוחה תדיר, ולמעלת שקולה כנגד כל המצוות, ולמעלת מעלין בקודש. (עיין מש"כ בזה לעיל אות י"ב). וכיון שכן אי נקטינן כטו"א והחזו"א שמשום אין מעבירין חייבים לעזוב את המצוה שבידו ולחזור למצוה שפגע בו בתחילה, אזי אפילו אם המצוה שבידו הוא טלית שיש בו מעלת קדימה לתפילין מכל הטעמים הנ"ל, אפ"ה חייב לעזבו כיון שאין מעבירין דוחה אלו, ולשיטת הטו"א

מצוה ולא חובת גברא, ודלא כהל"ק"ט. כ"כ השד"ח (במערכת האלף, כללים, אות רצ"ג) להוכיח מהאחרונים הנ"ל דלא ס"ל כהל"ק"ט. והמ"ב בסק"ט דכאמור הביא דברי האחרונים הנ"ל מוכח בשיטתיה ג"כ דס"ל דאף במצוה שאינה חיובית איכא לאיסורא דאין מעבירין. ולפ"ז מסתבר דדברי המ"ב כאן הם כפשוטן דאי יעזוב כעת הטלית יעבור באיסורא דאורייתא של אין מעבירין, ולכן חייב להתעטף כעת בטלית, ובאמת דלא כהל"ק"ט, אשר מוכח בכל האחרונים הנ"ל דלא ס"ל כוותיה.

טז. מ"ב סק"ה. שעה"צ סק"ה
ואם עבר והניחם מידו ונטל הטלית שוב אסור לעזבו וליטול התפילין. ובשעה"צ פשוט. הא דכתב המ"ב בפשיטות דאם נתחייב במצוה א' משום אין מעבירין ועבר עליה ונטל המצוה האחרת, דחייב להקדים ולקיים את המצוה האחרת ולא לחזור למצוה שנתחייב בה בתחילה, כ"כ גם השד"ח ח"א, מערכת האלף, כללים, אות מ"ז, בשם שו"ת דברי מלכיאל סימן י"ז אות ל"ח, עיי"ש. והטעם בזה עיין מש"כ באות הקודם דבזה שיעזוב המצוה שכעת בידו יעבור שנית באיסורא דאין מעבירין.

אולם בטורי אבן למסכת מגילה דף ו' ע"ב כתב להוכיח דכל שפגע במצוה א' ועזבו ולקח מצוה אחרת בידו חייב לחזור למצוה שנתחייב בתחילה, ואף שעובר בזה שעזב כעת את המצוה שבידו באיסורא דאין מעבירין, מ"מ בדינא דאין מעבירין נאמר שאסור לעזוב המצוה שנתחייב ברישא, ואם עזב חייב לחזור אליו ולקיימו בתחילה. וכשיטת הטו"א כ"כ גם החזו"א בזבחים סימן ט"ו סק"א וסק"ב. דלעולם יש לחזור למצוה שנתחייב ברישא. ולשיטתם נמצא דבניד"ד חייב לעזוב את הטלית ולחזור למצוה שנתחייב ברישא —

יח. מ"ב סק"ז

מפני שאין משהין את המצוה אע"פ שי"ל שיעשה אח"כ יותר מן המובחר מצוה בשעתה חביבא. דין זה של המ"ב בשם המ"א לכאורה תלוי בדינא דהרמ"א בסי' תכ"ו ס"ב דס"ל דמאחרין מצות קידוש לבנה למוצש"ק דהוא מן המובחר. וחזינן ברמ"א דמשהינן המצוה כדי לקיימה יותר מן המובחר. ועיי"ש בבה"ל ד"ה במוצאי דהביא בשם הב"ח והגר"א במעשה רב דבאמת פליגי וס"ל דיקדש הלבנה מיד ומהטעם דמצוה בשעתה חביבא. ועיין בבה"ל לקמן ס"ו ד"ה פגע דהביא עוד פוסקים דפליגי אדהרמ"א בסי' תכ"ו. וכתב שם הבה"ל לחלק בין שב ואל תעשה לעקירת העשה בידים. ובניד"ד שלא להניח תפילין עד שיגיע לידו הציצית הוי בשב ואל תעשה ודמי לדינא דהרמ"א. ולכאורה להרמ"א ימתין בניד"ד לציצית ורק אח"כ יניח תפילין כדי לקיימה ביותר מן המובחר מטעמא דמעלין בקודש. ולפ"ז לכאורה דברי הרמ"א כאן סותרים לדבריו בסי' תכ"ו.

והנה בארצה"ח בהמ"ל ס"ק י"ג כתב לחלק דבשלמא גבי מצות קידוש לבנה המצוה בעצמה נעשית יותר מן המובחר וכדמבואר שם בשו"ע דיש עדיפות במוצש"ק דהוא מבושם ובגדיו נאים משא"כ בניד"ד מצות תפילין גופא לא נעשית מן המובחר ע"י שיקדימו ציצית לפניו, עכ"ד עיי"ש.

ולכאורה יש לעיין דבשלמא לטעמא דהנמוק"י דציצית קודם לתפילין משום דתדיר קודם א"ש דהמצוה גופא דתפילין לא נעשית מן המובחר, ויש רק דין קדימה מדיני תדיר לציצית. וכן לטעמא דהנמוק"י דציצית קודם דשקולה כנגד כל המצוות ג"כ אין בזה מעלה למצות תפילין גופא, ורק מקדמינן ציצית משום חשיבותו. אבל

והחזו"א משום אין מעבירין חייבים לחזור למצוה שפגע בו בתחילה. ומהא דכתב המ"ב דאסור לעזוב את הטלית וליטול את התפילין בהכרח דפליג בזה, ולא ס"ל שמשום אין מעבירין חייבים לחזור למצוה שנתעסק בה בתחילה. אלא אדרבא משום אין מעבירין אסור לעזוב המצוה שבירו כדי לא לעבור באיסור אין מעבירין נוסף — כן ס"ל למ"ב בפשיטות.

יז. מ"ב סק"ה. שעה"צ סק"ה

ואם עבר והניחם מידו ונטל הטלית שוב אסור לעזבו וליטול התפילין. ובשעה"צ פשוט. והטעם בזה דכעת שיעזוב את הטלית שוב יעבור באין מעבירין.

והנה, בדין בציעת הפת בליל ש"ק כתב השו"ע בסימן רע"ד ס"א ריש לבצוע על הפת התחתונה. ותמה הב"ח דאין מעבירין על המצוות והיאך אפשר שלא לבצוע על העליונה. וכתב המ"א שם בסק"א, ומובא במ"ב שם בסק"ה, דבשעת אמירת ויכולו יניחנה למעלה ובשעת ברכת המוציא לוקחים הפת העליונה ומניחין אותה למטה ובוצעין עליה, עיי"ש. ולכאורה מה תיקן בזה סוף סוף בשעת הבציעה מעביר על המצוה. ובפשטות צ"ל דהביאור בזה כיון שהתחיל להתעסק בכך זה, תו אין בזה מעביר על המצוה אף לאחר שהניח מידו, ולכאורה דינא דהמ"א הנ"ל שהביא המ"ב גופא בהלכות שבת סותר לדברי המ"ב כאן.

ונראה דל"ק, דבשלמא התם לא מסיח דעתו מהכרך העליון ולכן כל זמן שעסוק במצוה אין בזה אין מעבירין. משא"כ ברגע שסילק ידו מהתפילין ודאי יש כאן היסח הדעת מהתפילין, ואדרבא רוצה להתעסק כעת בטלית ולהקדימו כדין. לכן אם יחזור שנית לתפילין יש בזה העברה על המצוה — כן ס"ל למ"ב בפשיטות. וע"ע מש"כ בזה לקמן אות כ"ט.

תתקיים מן המובחר וכנ"ל, ואפ"ה קמ"ל הרמ"א דשיהוי מצוה לא משהינן אף שיקיימנה אח"כ מן המובחר. ולפ"ז — שיש כאן מצוה מן המובחר וכפי שכתבו להדיא המ"א והמ"ב — הדרא קושיא לדוכתיה שדברי הרמ"א כאן הם דלא כהמחבר וכדברי עצמו בס"י תכ"ו. ועיין.

ובעצם האי הלכתא אי משהינן המצוה כדי לקיימה מן המובחר עיין בפוסקים שצינים הבה"ל לקמן ס"ו ד"ה פגע. ובת"א כלל ס"ח סוף ס"א, ובמש"כ בזה כשי"ה סי' ס"ו אות ל"א. וז"ל החפץ חיים זצ"ל בספרו מחנה ישראל פט"ו ס"ה. "אע"ג דשיהוי מצוה לא משהינן כדאמרן מצוה שבא לידך אל תחמיצנה דוקא כשיכול לעשות המצוה עכשיו כמו שיעשה לאחר זמן אבל אם אינו יכול לעשות עכשיו כמו למחר דאם ימתין יעשה מן המובחר מוטב שימתין יום או יומים כדי לעשות מן המובחר כ"כ בשו"ע סימן תכ"ו. אבל בספר חסידים כתב דאם יכול לקיים תיכף אף שאינו נאה כ"כ יקיים תיכף, כ"ז לשון הח"א בכלל ס"ח ס"א. ונ"ל דבאיש הצבא כו"ע מודים דיש לנהוג כספר חסידים דמי יודע מה ילד יום ופן אח"כ לא יוכל לקיים כלל". עכ"ל.

יט. בה"ל ד"ה שמעלין בקודש (ס"א)
על האדם קאי שצריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה. עיין בבה"ל לקמן סי' מ"ב ס"א ד"ה אסור דהפמ"ג מצדד לומר דדינא דמעלין בקודש ואין מורידין הוא מדאורייתא. והמשכנ"י כתב להוכיח כן מהירושלמי דהוא דינא דאורייתא. ונראה דמש"כ השו"ע כאן דיש להקדים טלית לתפילין משום מעלין בקודש, לכו"ע הוא מדרבנן. ומוכח כן דאי הוי דאורייתא אמאי כתב השו"ע דאי פגע בתפילין לפני טלית חייב להניח תפילין משום אין מעבירין על המצוות, הרי

לטעמא דהשו"ע דמקדמינן ציצית לתפילין משום מעלין בקודש, וביאר הבה"ל לעיל בשם הא"ר והגר"א דהיינו להתעלות בקדושה דבתחלה הוא רק מכסה את עצמו בכיסוי של מצוה וע"י התפילין הוא מקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה, לפ"ז יתכן שמצות תפילין גופא נעשית מן המובחר כאשר כבר התעטף בציצית, דיש מעלה לקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה כשהוא כבר כיסה את עצמו בכיסוי של מצוה, וא"כ דמי למצות קידוש לבנה דבכה"ג שהמצוה גופא נעשית מן המובחר ס"ל להמחבר ולהרמ"א דממתינים כדי לקיים המצוה מן המובחר. ואפשר דלזה נתכוין הפמ"ג בא"א סק"ב המוסב על דברי המ"א אלו שאין משהיין המצוה אף שיעשנה אח"כ יותר מן המובחר וכתב הפמ"ג וז"ל "והמחבר שכתב טעם מעלין בקודש הוא מהר"א ובב"י לא הביאו כלל". עכ"ל. ולכאורה מה השייכות בזה לדברי המ"א הנ"ל. ואפשר דלזה נתכוין הפמ"ג דלולא ביאורו של המ"א הוי מפרשינן דינא דהרמ"א דאין להמתין לציצית דבהלכות קדימה אין חיוב להמתין למצוה הקודמת היכא שלא נמצאת לפנינו, ובדין תדיר שאין להמתין לתדיר כשלא נמצא לפנינו וכמש"כ הפמ"ג גופא, ולכן אין להמתין לציצית. ואין בזה שייכות שאין להמתין היכא שהמצוה תתקיים אח"כ מן המובחר. אבל המ"א שמפרש דברי הרמ"א שבא לאשמועין שאין להמתין למצוה כדי לקיימה אח"כ מן המובחר, בזה הו"ל קשה לפמ"ג היכן יש כאן מצוה מן המובחר במצות תפילין גופא, ולכן כתב בזה הפמ"ג דהשו"ע כתב טעם של מעלין בקודש, ופירושו שהאדם נתעלה ממצוה לקדושה וכמש"כ להדיא הפמ"ג גופא במשב"ז סוף סק"א, ולפ"ז מובן דברי המ"א שמצות תפילין גופא